

PAPER DETAILS

TITLE: Tanzimat Dönemi'nde Gazetecilik ve Haber Çevirileri Üzerine Bir İnceleme

AUTHORS: Serap Isik,Saban Köktürk

PAGES: 42-57

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3911070>

TANZİMAT DÖNEMİNDE GAZETECİLİK VE HABER ÇEVİRİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Serap IŞIK¹

Şaban KÖKTÜRK²

Öz

Osmanlı Devleti'nde modernleşme ve batılılaşma hareketlerinin hız kazandığı dönem olan Tanzimat dönemi ortaya çıkan yeni edebiyat ve yeni metin türleri açısından özel bir yere sahiptir. Siyasal yönden geri kalmanın etkileri her alanda kendini gösterdiği gibi, sosyal hayatta ve sanatta da açıkça görülür. Batıdaki yenilik ve gelişmeler tüm dünya gibi Türk aydınların da dikkatini çekmiş ve bu doğrultuda adımlar atılmaya başlanmıştır. Özellikle Avrupa'ya gönderilen aydınlar, çeviri yoluyla edebiyata başka bir yön vermede öncülük etmişlerdir. Gazetecilik alanında da yenilik hareketleri kendini göstermiş ve gazete dilinde de değişimler olmuştur. Tanzimat gazeteciliği aynı zamanda yeni edebiyatın temellerini de oluşturmuştur. Çeviri yoluyla edebi dizgeye kazandırılan makale, deneme, köşe yazıları gibi yeni türler sayesinde edebiyatta da yazım türleri çeşitlenmiştir. Yabancı dilde yazılan gazeteler ve çeviri haberler ile ortaya çıkan dil çeşitliliği Türkçenin değişimine de yol açmıştır. Bu çalışmada, yeniliklerin gerçekleştiği bu dönemde çevirinin gazetecilik yoluyla bu değişimleri nasıl yansıttığının, kültür aktarımı için nasıl bir araç haline geldiğinin, çeviri haberlerde kullanılan erek dilin genel olarak nasıl olduğu ve erek dili ne yönde değiştirdiğinin, gazetelerde ne tür çeviri haberlere yer verildiğinin, çeviri haberler sayesinde erek yazın dizgesinin nasıl şekillendiği ve çevirinin gazetecilik anlayışını nasıl şekillendirdiğinin ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışma için dönemin gazeteleri ve haber içerikleri üzerine ve basın tarihine ilişkin yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalarda geçen çeviri haberler çalışmanın amaçları doğrultusunda incelendiğinde, çeviri sayesinde her alandan seçilen haberler ile batı kültürünün tanıtılmaya çalışıldığı, genel olarak sade bir dil kullanıldığı, edebi dizgeye giren yeni türler ile yeni bir gazetecilik anlayışı oluşmaya başladığı sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat basını, Gazetecilik Batılılaşma, Haber çevirisi, Çoğuldizge, Dil değişimi

A STUDY ON JOURNALISM AND NEWS TRANSLATIONS IN THE TANZİMAT PERIOD

The Tanzimat period, the period in which modernization and westernization movements gained momentum in the Ottoman Empire, has a special place in terms of literature and new text types. The effects of political backwardness were evident in every field, as well as in social life and art. Innovations and developments in the West attracted the attention of Turkish intellectuals, as well as the rest of the world, and they became more interested in the developments. In particular, the intellectuals sent to Europe pioneered in giving another direction to literature through translation. There were also developments in the field of journalism and changes in journalese. Tanzimat

¹ Sakarya Üniversitesi Doktora Öğrencisi, Çeviribilim Anabilim Dalı serap.isik1@ogr.sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6274-0141

² Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Çeviribilim Anabilim Dalı, skokturk@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2575-0137

journalism has also formed a new understanding of literature. Thanks to translations from many different newspapers, new genres such as articles, essays, and columns were used for the first time. So, the types in literature have also diversified. The language diversity that emerged with newspapers written in foreign languages and translated news has led to changes of Turkish language. In this study, the aim is to reveal how translation reflects these changes through journalism, how it has become a tool for cultural transfer, how the target language used in translated news, how it has changed the target language, what kind of translated news were included in the newspapers in this period of innovation. It is also shown how the target literature has changed and how translation shaped the understanding of journalism. For the study, studies on the newspapers of the period and their news contents and the history of the press were examined. When the translated news in these studies were examined, it was concluded that thanks to the translation, western culture was tried to be introduced with the news selected from every field, a plain language was used in general, and a new understanding of journalism began to emerge with the new genres that entered the literature.

Keywords: Tanzimat Press, Journalism, Westernization, News translation, Polysystem, Language change

Giriş

Tanzimat Dönemi, Türk edebi dizgesinin Batı kaynaklı birçok yeni türle karşılaştığı bir dönemdir. Roman, köşe yazıları makaleler bu dönemde eviri yoluyla özellikle yoğunlaşan gazetecilik faaliyetleriyle kùltre girmeye başlamıştır. “İlk tefrikalar ve ilk tercümeler gazete vasıtasıyla olur. Bu dönemde edebiyatçıların çoğu aynı zamanda birer gazetecidir.” (Canatakt, 1995: s.1). Dönemin gazeteleri üzerine yapılan araştırmalar artan gazetecilik faaliyetleri doğrultusunda dönemin yenilik hareketlerinin halka yansıtıldığını, halkın eğitim ve genel kùltür seviyesinin artması için tarımdan, eğitime, sağlığa ve daha birçok alana dair eğitici konulara yer verildiğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın odak noktasını oluşturan eviri olgusu yüzünü Batı’ya dönmeye başlayan Osmanlı’da gazetecilik alanında dış dünyanın yansıtılabilmesi için büyük öneme sahiptir. Öncelikle dönemin özellikleri ve reform hareketleri, dönemin gazetecilik anlayışı ve mevcut gazeteler üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş ve sonrasında edinilen tüm bilgiler değişmeye başlayan gazetecilik anlayışında çevirinin konumu ile ilişkilendirilmiştir. Gazeteler ile ilgili kaynaklarından tasnif edilen haberleri içeren çalışmalar ve yabancı kaynakların eviri yoluyla kùltre aktarımı değerlendirilmiştir. Bu haberlerin özellikleri üzerinden yorumlar yapılmış ve etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda ilk bölümde dönemin yeniliklerinden bahsedilmiş, ikinci bölümde dönemin gazetecilik faaliyetleri hakkında bilgi verilmesinin ardından, diğer iki bölümde eviri olgusunun gazetecilikteki yeri, haber içerikleri ve eviri haberlere ilişkin özellikler incelenmiştir. Son bölümde ise eviri haberlerin erek dil üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

1. Tanzimat Dönemi ve Reformlara Genel Bakış

Osmanlı İmparatorluğu’nun 1839-1876 yıllarını kapsayan ve Tanzimat olarak adlandırılan bu dönem yenilik hareketlerinin en çok yapıldığı dönem olarak tarihe geçmiştir. Batı’da Rönesans ile başlayan yenilik hareketlerinin her alanda kendine yer bulması ancak Osmanlı Devleti’nin dünya çapında devam eden yeniliklere kendini kapatması ekonomik ve siyasal açıdan sıkıntılara sebep olmuş ve çağın gerisinde kalmamak adına özellikle Batı kaynaklı reformlar gerçekleşmişti. Arka arkaya gelen yenilgiler ve başarısızlıklardan sonra Avrupa’nın gücü kabul edilmeye ve yenilikler takip edilmeye başlanmıştır. “Osmanlı yöneticileri de Avrupa’yı küçük görmeyi bırakıp onların karşısında tutunabilmek için Avrupalılardan daha çok şeyler ğrenmeye, Avrupa kurumlarını kendilerine mal etmeye başladılar.” (zdiş, 2010: s.36) Batı’daki yenilikler özellikle aydınların ilgisini çekmiş ve çoğunlukla Fransa olmak üzere çeşitli yerlere gönderilerek yenilikleri yerinde incelemelerine fırsat verilmişti. Batı’da yaygınlaşmakta olan ifade özgürlüğü, insan hakları, halkın yönetime dahil olmaya başlaması gibi fikirler Tanzimat döneminde de Osmanlı’da yaygınlaşmaya başlamıştı. Her alanda kendini gösteren yeniliklerin kalıcı olabilmesi için halka inmesi gerekiyordu. Bu durum ilk zamanlar için oldukça zordu çünkü hem halkın okuma-yazma oranı çok düşüktü hem de gazetecilik yaygın değildi. Halkın yeniliklerden haberdar olmalarını sağlayacak yayın organları yetersizdi. Yenilikleri halkın benimseyebilmesi amacıyla gazetecilik faaliyetleri de aynı doğrultuda hız kazanmaya başladı.

Tanzimat’ın sadece siyasal olarak Batı’ya uyarlanma yn yoktur; Tanzimat aynı zamanda sosyolojik bir kırılma kabul edilebilecek bir dönem niteliği taşımaktadır. Bu dönemde çevirilerin de rol aldığı ve toplumun entelektüel potansiyeline dönük üretimlerin gerçekleştiği bir devre girilecek ve özellikle toplumun kitle iletişim araçları vasıtasıyla bu birikimi yaydığı görülecektir. Tanzimat, kitle iletişimine geçildiği, fikir gazeteciliğinin (Tercüman-ı Ahval:1860) başladığı, özellikle toplumsal bilgilendirme ve bilinçlenmenin yükseldiği, dolayısıyla da ideolojilerin yayılması noktasında atmosferin uygun olduğu bir dönemdir. (Can, 2015: s. 134)

Bu nedenle Tanzimat Dönemi eviri faaliyetlerini gazetecilik faaliyetlerinin artması doğrultusunda incelenmesi, dönemin yeniliklerini ve kültüre geçen yeni kavramları ortaya koymakta, yenilikçi yaklaşımların benimsenmesinde gazetelerin etkisini göstermektedir.

2. Tanzimat Dönemi Gazeteciliği

Basın halkın dünyayı, ülkesini ve etrafında olup bitenleri görebilmesine yardımcı olan en önemli kitle iletişim araçlarından biridir.

Atatürk basını şöyle tanımlar: “Basın milletin müşterek sesidir. Bir milleti tenvir ve irşaatta, bir milletin muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte, hlusa bir milletin hedefi saadet olan istikamet-i

müşterekede yürümesini teminde, basın başlı başına bir kuvvet, bir mektep ve bir rehberdir” (İnuğur, 2005: s.20).

Bu noktada gazete toplumdaki gelişmeleri takip edebilmek ve değişimleri gözlemleyebilmek adına çok değerli bir iletişim aracıdır. Son dönemlerde hızlı haberleşmeyi sağlayan kitle iletişim araçlarının var olmadığı zamanlarda gazete halkın en büyük bilgi kaynağı idi. Özellikle, Türk basınının temellerinin atıldığı Tanzimat döneminde gazetecilik faaliyetleri birçok alana etki etmiştir. Francis Bacon, “Modern çağlar açan üç öge basımevi, barut ve pusuladır” der (Koloğlu, 1983: s. 68). Gazeteler aracılığıyla çeşitli ideolojiler ve fikirler kendine yer bulabilmeye başlamıştı. Aynı zamanda halkın eğitime de katkı sağlamak amacıyla köşe yazıları ve makaleler aracılığıyla öğretici yayınlar yapılıyor, halka inebilmek adına daha sade bir Türkçe kullanılıyordu.

Kültürel ve sosyal alanda yaşanan gelişmeler ile matbaanın imparatorlukta kullanılmaya başlandığı devirden bu yana en çok rağbet gördüğü dönem olan on dokuzuncu yüzyılda, basılan telif ve tercüme kitaplar ile gazetelerin ve dergilerin sayılarındaki yükseliş doğru orantılıdır. (Atbaşı, 2017: s. 35)

O dönemde Batı basını genel özellikleri itibarıyla halkın anlayabileceği, sade bir dile sahipti, bilgi hızla yayılabiliyordu ve kamuoyu oluşturmada etkiliydi. Yönetenler ve yönetilenler arasında gazeteler bir köprü görevi görmekteydi. Aynı zamanda fikir özgürlüğü çerçevesinde eleştirel yazılar kaleme alınabiliyordu. Bu anlayışın Osmanlıda yerleşmesinin çok çabuk gerçekleşmesi beklenemezdi çünkü yazın dili halkın konuştuğu dilden daha ağır ve fikir özgürlüğü o dönem için tamamen benimsenmiş bir kavram değildi. Gazetecilik de henüz halkın anlayışını şekillendirmede yeterince güçlü değildi. Bu noktada çevirinin rolü halkın benimsemesi istenen fikirler ve duyurulmak istenen haberler için Batı gazeteciliğinin kaynak olması sebebiyle tartışılmazdır.

Osmanlı’da Tanzimat öncesinde çıkan gazeteler yabancı dilde yazılmışlardı. Babialı genel liberalleşme ve hoşgörü politikasına uygun olarak diğer dillerdeki basının gelişmesine yardımcı bir tutum içine girmiştir (Koloğlu, 1983: s. 72). Bu gazetelerin varlığından doğan gereksinim ile 1833 yılında Babialı’da bir tercüme bürosu kurulmuş ve haberler çevrilerek dünyada olup bitenler takip edilmeye başlanmıştır. Tercüme bürosu yaptığı çevirileri ile Batı’ya açılan bir pencere haline gelmişti. İlk basın faaliyetlerinin çoğu Fransızca idi. Ülkedeki Fransız okulları ve aydınların daha çok Fransa’ya gitmesi nedeniyle Fransızcanın etkisi büyük olmuştur. Gazetelerde yer alan modern hayata dair çeviri haberler çoğunlukla Fransız kaynaklıydı (Koloğlu, 2013: s. 37). *Takvim-i Vekayî*’nin Fransızca sayıları çıkarılmıştı (*Le Maniteur Ottoman*). Fransızca dışında farklı dillerde gazeteler de çıkmıştır. 1828’de Kahire’de çıkarılan ilk Türkçe gazete olan *Vakay-i Mısıriye* de Türkçe ve Arapça olarak çıkarılmıştır. “Gazetenin ana metnini Türkçe yazıların oluşturması, Arapça yazılarınsa onların

tercùmesi olması on dokuzuncu yùzyılın başındaki Mısır'da 'Tùrkenin etkisini göstermektedir" (Atbaşı, 2017: s. 58). Mehmed Ali Pařa Girit'te *Vekayi-i Giriddiye* adlı bir gazete yayımlamış ve Tùrkenin yanında Yunancayı da eřit kullanmıştır. Bunların yanı sıra Arapça, Rumca, Ermenice, Yahudi İşpanyolcası, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Bulgarca, Farsça, Sırpça, Rusça ve Hırvatça gibi birçok dilde yayınlar yapılmıştır (lker, 2016: s. 18).

Tanzimat döneminde halkın daha kolay okuması ve fikirlerin daha çabuk yaygınlaşması adına dil sadeleşmeye başlamış ve bu sayede gazeteler daha geniş kitlelere hitap edebilmeye başlamıştır. Konular sadece siyasal haberler olmaktan çıkmış ve günlük haberlere, öğretici konulara da yer verilmiştir. Ayrıca gazetelerin hem sayılarının artması hem de dil çeşitliliği fikir özgürlüğünün temellerinin atılmasında etkili olmuştur.

3. Çevirinin Tanzimat Gazeteciliğindeki Yeri ve Etkileri

Çeviri yoluyla gazete çıkarma tekniği Tanzimat gazeteciliği için vazgeçilmez bir haldir. Bazı sayılar sadece eviri haberlerden oluşturuluyordu. Hatta İstanbul ve Anadolu'dan birçok haberin de yabancı dilde yazılan gazetelerden çevrilerek yayımlandığı bilinmekteydi (lker, 2016: s. 43). Bu nedenle Tanzimat öncesinde çıkmış olan yabancı dilde yazılan gazeteler sayesinde çeviriye olan ihtiyacın kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Daha nceki dönemlerde de farklı kùltürlerden oluşan halkın kendi arasında anlaşabilmesi veya devletin dış ilişkilerini yürütmeleri noktasında sözlü eviri daha yaygın olarak kullanılmaktaydı. Ancak, basılı kaynakların artmaya başlaması ile yazın dilinde de eviri eylemi önem kazanmaya başlamıştır.

Ülkede gazeteciliğin Batı'ya kıyasla gelişmemiş olması, yabancı dilde yazılmış olan gazetelerin eviri yoluyla yeni oluşmaya başlayan gazetecilik anlayışını şekillendirdiği ve örnek olduğu anlaşılmaktadır. Bu etkiler hem içerik hem de teknik açıdan değerlendirilebilir. İçerik açısından bakıldığında dönemin yenilik hareketleri kapsamında insan hakları, özgürlükler, halkın eğitimi gibi konulara yer verildiği görülmüştür. Aynı zamanda Batı'dan siyasal, ekonomik ve sosyal hayattan haberlere de yer verilmiş Batı kùltr tanıtılmaya ve yenilikler bu yolla halka benimsetilmeye çalışılmıştır.

Teknik açıdan bakıldığında ise eviri yoluyla edebi dizgeye kazandırılan deneme, makale, köşe yazısı ve biyografi gibi türler evirinin Tanzimat basınındaki yerini ortaya koyar. "Tiyatro türünün ilk tercüme ve telif örnekleri gazete vasıtasıyla tanıtılır" (Canatac, 1995: s.I). Sayıa çok

olmasa da biyografi türünün de ilk örnekleri çeviri aracılığıyla gazetelerde yer almıştır. Makaleler sayesinde de dünya halka tanıtılmak istenmiş ve öğretici konulara yer verilmişti. Örneğin bu dönemde çocuklara yönelik yayınlar da mevcuttu. 1869-1970 arasında gazete eki olarak verilen MümeYYiz Türk edebiyatının ilk çocuk dergisi kabul edilir ve batı kaynaklı öğretici konulara yer verildiği araştırmalarda görülmüştür:

MümeYYizde hedef kitle özellikle ilköğretim çağındaki çocuklar olmuştur. Gazetede, o yaş grubundaki çocukların eğitimlerinde etkili olması için bir takım telif ve çeviri eserlere yer verilmiştir. (Çelik, 2012: s. 83)

Bu çeviriler ve yayımlanan eserler dönemin eğitim anlayışını yansıtabileceğinden eğitim bilimleri açısından da birer kaynak sayılabilir.

Köşe yazıları da özgürlükler ve farklı bakış açıları kazanma yönünden önemliydi. Köşe yazıları ile ilgili dikkat çeken nokta, yazıların başlıklarının olmaması ve ilk satırlarında sadece çalışmanın hangi kaynaktan alındığının belirtilmesidir.

Matbaanın Batı'da çok daha önce kullanılmaya başlanmış olması sebebiyle, Batı edebiyatında edebi türler çok çeşitliydi ve Osmanlı için sayısız kaynak haline gelmişti:

Devletin kendi kurumlarıyla Batı'ya doğru değişmesi, Türk aydınları üzerinde de tesirini göstermişti. Tanzimat'a kadar edebiyat sahasında Batı tesiri bu derece ileri gitmemişti; artık edebiyatta Doğu'dan yüz çevirme ve Batı'nın edebiyat türlerine meyketme söz konusudur. (Can, 2015: s. 130)

Bu durumun Tanzimat edebiyatının çeşitlenmesinde de büyük bir rolü olmuştur. Bu çeşitlenme elbette çok kısa bir sürede gerçekleşmemiştir. Halkın okuma yazma oranının düşük olması ve reformlara yönelik karşıt görüşler yeni fikirlerin yayılmasını zorlaştırmaktaydı. Bu doğrultuda gazeteler yeni türlerin tanıtılması ve yaygınlaşması için bir araç haline gelmişti.

Çeviri sayesinde edebi dizgede oluşmaya başlayan değişim de Tanzimat dönemi çerçevesinde önemli bir yere sahiptir. Itamar Even-Zohar'ın çoğuldizge kuramı açısından incelendiğinde, çeviri faaliyetleri metinlerin türleri ve konuları açısından değişimlere yol açmıştır. Zohar'a göre edebi dizgelerde hakim olan eserler merkezde yer alır ve saygın konumdadırlar. Yeni eserler henüz tam olarak kabul görmedikleri için çevreden merkeze doğru bir süreç içinde saygın olmayan bir konumda bulunurlar. Çeviri, birçok dizge ile ilişki halinde olduğundan, eserlerin çevreden merkeze yolculuğunu olanaklı kılar. 1859'dan itibaren yerli edebiyat dizgesinde meydana gelen değişiklikler, Batılılaşma ile başlayan kültür değişiminin ağır ilerleyen süreci içinde yer almaktaydı. (Paker, 1987: s.32). Merkez konumda yer alan ve saygın görülen Divan edebiyatı sebebiyle Arapça ve Farsçanın kültür üzerindeki etkisi büyüktü. Sözlü halk edebiyatı ise çevrede,

saygın görülmeyen bir konumdaydı. Divan edebiyatı çok kuralcı ve kemikleşmiş olduğu için Halk edebiyatından kopuktu. Ağır dili sebebiyle zaten okuma yazma oranı çok düşük olan halk arasında yaygınlaşamıyordu. Edebi türlerin de çeşitlerinin az olması bir durgunluğa yol açmıştı. Çeviri yoluyla özellikle gazetecilik faaliyetleri ile yeni türlerin dizgeye girmesi yavaş da olsa Divan edebiyatının merkezi konumunu kaybetmesine ve yeni türlerin çevreden merkez konumuna geçmesine sebep olmuştur. İlk etapta çevrilen eserler popüler ancak saygın görünmeyen eserlerdi. Ancak zamanla, gazetelerde çıkan eviri metinler sayesinde boşluk bulunan edebi dizge şekillenmeye başlamış ve yeni türler çevreden merkeze ilerlemeye başlamıştır. “Bu bağlam içinde eviri edebiyatın çoğul dizgenin çevresinden merkezine doğru ilerleyişi, esas olarak düzyazı yoluyla, özellikle gazetecilikte kullanılan düzyazıyla sağlanmıştır (Paker, 1987: s.35).

4. Tanzimat dönemi gazetelerinde eviri haber içerikleri ve amaçları

Çalışmanın bu bölümünde Tanzimat döneminde çıkarılmış gazetelerden örnekler sunarak, eviri haberlerinin içerikleri hakkında bilgi verilecektir. Aynı zamanda haberlerin türlerine dikkat çekilerek, bu haberlerin neden seçilmiş olabileceği tartışılacaktır.

Perihan lker *Tanzimat Basınının Dili* adlı kitabında dönemde çıkmış bazı gazeteleri içerik ve türlerine göre sınıflandırmıştır. Aynı zamanda Dr. Necati avdar tarafından yazılmış *Muhbir-Osmanlı Basınının Sivri Dili* dönemin muhalif dilini yansıtmaktadır. Orhan Koloğlu tarafından yazılmış *Osmanlıdan 21.yy’a Basın Tarihi* adlı kitapta da o dönem yeni gazetecilik anlayışı sonrasında Türkçenin nasıl değiştiği araştırmalarla ortaya konmuştur. Çeviri haberlerin incelenmesinde bu kaynaklara sıkça başvurulmuştur.

lker, haber türlerini Bilgi Ağırlıklı (haber, biyografi, makale), Fikir Ağırlıklı (köşe yazıları, mektup), Talimat Verici (talimatname, antlaşma, ferman), Yönlendirici Metinler ve İlan/Reklamlar olarak 5’e ayırır (2016: s. 21).

Haberler incelendiğinde dış kaynaklı haberlerin sayıca daha çok olduğu görülmektedir. Avrupa’dan Amerika’ya dünyanın birçok bölgesinden haberler yayımlanmıştı. Bunun sebebi gazete yazılarının eviri yoluyla oluşmasıydı. Ayrıca gazetecilik anlayışı henüz gelişmediği için hazır olan haberleri çevirip yayımlamak daha kolaydı (lker, 2016: s. 65). Ayrıca bir diğer amaç halka Batı’yı tanıtmak, dünyada olup bitenlerden söz etmektir. Dünyada olup biten yenilikler insanlara gösterilmek isteniyordu ve bu doğrultuda insanlar farklı bakış açıları kazanabilirlerdi.

Aynı zamanda çeviri haber yayımlamak sansüre uğrayan yazarlar ve gazeteciler için de bazen sorumluluktan kaçış yoluydu. Örneğin Namık Kemal doğrudan yayımlayamadığı konuları önce Fransızca olarak yabancı dilde çıkan gazetelerde yayımlatıyor sonra da Türkçeye çevirerek “çeviri haber” olarak Türkçe gazetelerde yayımlatıyordu. Bu yolla yabancı kaynaktan aktarmanın dokunulmazlığını kullanıyor ve sorumluluktan kurtuluyordu. (Koloğlu, 2015: s. 38)

Bu çalışma kapsamında dönemin önde gelen gazeteleri olan *Ceride-i Havadis*, *Takvim-i Vekayi*, *Tercüman-ı Ahval*, *Tasvir-i Efkar* ve *Muhbir* gazeteleri başta olmak üzere farklı kaynaklardan alınan veriler doğrultusunda çeviri haberler incelenmiştir.

Takvim-i Vekayi 1831 yılında II.Mahmud tarafından devlet ve halkın arasındaki iletişimi kuvvetlendirmek amacıyla çıkarılmaya başlanmıştır. Devletin tüm politikalarının ve yeniliklerin sadece Türklere değil azınlıklar arasında da yaygınlaşabilmesi için gazetenin Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca, Ermenice, Bulgarca nüshaları da basılmıştır. Aynı zamanda sadece devleti övmeye anlaşılmadan yenilgileri de tartışan ilk gazetedir. Topuz gazetenin çıkarılma sebebini şöyle açıklar:

“Yabancı ülkelerde basının iki yüz yıllık bir tarihi vardı. Dışardaki olayları izleyenler bunu padişaha duyuruyorlardı. O dönemde İzmir’de çıkan Fransızca gazeteler de o çevrede geniş yankılar uyandırmıştı. Bu olayların padişahı etkilediği anlaşılıyor” (Topuz, 1973: s.5).

Bu durum dönemin özgürlük ve insan hakları konularında yaygınlaşan yeni fikirlerle işaret etmektedir. İçerik açısından birçok gazeteye göre daha geniş bir perspektif sunan gazete, Tanzimat fermanı içerikleri için insanları hazırlar nitelikteydi (Koloğlu, 1983: s.71).

Gazetede yer alan dış haberlerde üslup değişimi göze çarpmaktadır. Örneğin bir devlet görevlisinin sözleri çevrilirken daha resmi, ağır bir dille, günlük haberler ise daha sade ve halka uygun bir dille çevrilmiştir (Ölker, 2016: s. 57).

Osmanlı Devleti’nde halkın birçok farklı kültürden, farklı dili konuşan insanlardan oluşması bu gazetenin özellikle azınlıkların yoğunlukla konuştukları dillere çevrilmesine çok haklı bir sebeptir. Yenilikler veya benimsetilmek istenen fikirler gazete yoluyla anlatılıyordu ancak toplumda sadece Türklere yoktu, amaçlanan şeyin yapılabilmesi için tüm halkın bunlardan haberdar olması gerekirdi. Bu yüzden birçok dile çevrilerek halkın her kesimine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak gazetenin Fransızca çevirisi Avrupa’ya basın yoluyla ulaşmayı hedeflediği için onu diğer dillerde çıkan gazetelerden farklı kılmaktaydı (Çelik, 2012: s. 52). Açıkça ki, bu dönemde bir yandan halka Batı tanıtılmaya çalışılırken bir yandan da Batı’ya Osmanlı anlatılmaya çalışılıyordu. Farklı dillerde çıkan nüshaları ile ilgili araştırmalardan çıkan bir sonuç da şu şekildedir:

Farklı milletlerin dillerindeki bu yayınların içeriği olarak şunları bilmekteyiz: birebir Takvim-i Vekayi'nin çevirisi değillerdi belki; ama içerik olarak her birine ayrı itina gösterilerek hazırlanđı ve hitap ettiği gurubun özelliklerini göz önünde tutması bakımından dikkat çekicidir. (elik, 2012: s. 52)

İncelenen farklı bir çalışmada da benzer görüşlere rastlanmıştır: “Avrupa kamuoyuna yönelik olarak dönemin diplomatik dili Fransızca seçilirken, ülkede yaşayan diğer azınlık halk için ise Farsça, Rumca, Ermenice ve Arapça da yayımlanmıştır” (aylı, 2017: s.19). Gazetenin Fransızca nüshası için özel bir hassasiyetin olduğu görülmektedir çünkü dönemde yenilik alanında en çok etkilenilen kültür Fransız kültürüdür ve Fransızca gazete yoluyla Osmanlı'nın Batı'ya yüzünü dönmeye ve kendini tanıtmaya başladığı söylenebilir.

2014'teki bir çalışmada *Takvim-i Vekayi* gazetesindeki haberler konularına göre sınıflandırılmış ve Avrupa gazetelerinden çevrilmiş haberler ayrı bir başlıkta incelemiştir. Bu haberler “Avrupa nüfusuna ve Avrupa'nın çeşitli yönlerden değerlendirilmesine ilişkin tercümeler” ve “İlgi çekici bir takım habere dâir” başlıkları altında örneklendirilmiştir. İlk başlık için bir örnek olarak şu kısım verilebilir: “Tedbir-i mrân-ı mlk”ye dâir İngiliz gazetelerinin birinde yer alan haberin tercümesi...” (Gebece, 2014: s.484). İkinci başlık için de şu haber örnek gösterilebilir: “Fransa'da neşr olunan *Kontitusyonel* (*Le Constitutionnel*) gazetesinden tercüme edilen ve Fransa'da görülen bir kuyruklu yıldızn halkı korkuttuğuna ilişkin haber...” (Gebece, 2014: s.485). Çalışmadaki diğer haberler de incelendiğinde tercüme edilmiş haberlerin sadece siyasi haberler olmadığı, gündelik yaşamdan içeriklere de sahip olduğu ayrıca haberlerin başında nereden alındığı belirtilmiştir. Ayrıca diğer çalışmalarla benzer doğrultuda gazetenin eviri nüshalarının amacından bahsedilmektedir:

Daha önce de belirttiğimiz gibi Osmanlı Yönetimi, Avrupa devletlerine fikirlerini “Le Moniteur Ottoman” ile açıklayarak, Osmanlı Yönetimi'nin âdil olduğunu göstermeye gayret etmişti. Devlet içerisinde ise tüm “millet”lerden olan tebaayı Pâdişah etrafında birleştirme gayreti mevcuttu. (Gebece, 2014: s.490)

Ceride-i Havadis 1840 yılında William Churchill tarafından Tanzimat döneminde çıkarılmış yarı resmi ilk gazetedir. Kırım savaşı sırasında bölgeye muhabir gönderilmesi ve oradan haberler yayımlanması sonrasında popüler olmuş ve satışları artmıştır. “Enver Behnan şapolyo, İskenderiye'den *Ceride-i Havadis*'e haber gönderen bir gazetecinin, basın tarihimize ilk muhabir sayılacağını ne sürmektedir” (Yavuz, 2013: s. 112). Dış kaynaklı haber sayılarının artışı ile artık birçok ülkede muhabir bulunduğundan, muhabirlerin sayısı da zamanla artmıştır. Özellikle Batı parlamenter sistemine çok önem verilmiş, buna ek olarak edebî çeviriler de gazetede oldukça yer

almaya başlamıştır. Bu durum da gazeteye ait bir aydın kesimin oluşmasına yardımcı olmuştur (Çelik, 2012: s. 59).

Halkı eğitme ve genel kültür seviyesini arttırmak adına yurt dışı kaynaklı gazetelerden çeviri makaleler, haberler, köşe yazıları yayımlanmıştır. Dış kaynaklı haberler gazetenin önemli bir bölümünü oluşturmaktaydı ve bu doğrultuda çeviri haberler yoğunlukta idi.

28 Ağustos 1864 tarihine kadar “Havadisat-ı Hariciye” başlığı altında genellikle Avrupa ülkelerindeki yeni icatlardan, enteresan olaylardan haberler geçilirken, bu tarihten sonra Avrupa ve Amerika ülkelerindeki gazetelerde çıkan siyasi, askeri ve ticari haberlerden özetler verilmiştir (Yavuz, 2013: s. 10).

Çeviri haberlerde dil sadedir ancak diğer gazetelerden farklı olarak kaynak belirtilmiyor, sadece “gazeteler yazıyor” şeklinde çevrilmiş bir haber olduğu belirtiliyordu (Ölker, 2016). Gazeteyi çeviri olgusu açısından önemli kılan bir diğer özellik ise “... sadece haber değil zaman zaman yabancı edebiyatlardan tercümelerin tefrika halinde sunulması” dır (Atbaşı, 2013: s. 63). Bu yolla edebiyata gazetecilik yoluyla girmeye başlayan yeni eserler halkla buluşuyordu.

Agah Efendi tarafından 1860 yılında çıkarılan *Tercüman-ı Ahval* de iç ve dış haberlere yer vermekte, dış haberlerin tümünü yabancı kaynaklardan çevirerek yayımlamaktaydı. Agah Efendi Babıali Tercüme Bürosu’nda yetişmiş ve Paris’te elçilikte görev yapmıştır ve bu onun dünya görüşünün gazetecilik anlayışına yansımalarına katkı sağlamıştır. “Türk gazeteciliğinde bazı yeniliklerin öncüsü olan ve parlamenter sistemi savunarak konu ile ilgili Avrupa basınından çeviriler yapan *Tercüman-ı Ahval*” gazetesinde çeviri haberler olabildiğinde sadeleştirilerek halkın anlayabileceği şekilde çevrilmiştir ve bu haberlerin kaynakları belirtilmiştir (Çaylı, 2017: s. 51). Dış haberlere örnek olarak; “...yapılan ticari ve siyasi antlaşmalar, Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti ile ilişkileri, 1860’larda Hindistan’da başlayan ve İngiltere’ye yayılan kolera salgını ile ilgili haberler” verilebilir ve bu haberler daha çok Fransız gazetelerinden tercüme edilmekteydi (Çaylı, 2017: s.48).

Bu gazete için bir diğer önemli isim de Şinasi’dir. Avrupa’da eğitim alan ve Avrupa’yı yakından tanıyan bir aydındır. Dünya görüşü gazeteciliğine de yansımıştır. Edebiyatla ilgiliydi ve ünlü eserlerden çeviriler yaptı. “La Fontaine’den Masallar, Florian’dan efsaneler, Racine’den bazı şiirler, Lamartine’den yine bazı şiirleri manzum olarak çevirdi” (Ülken, 2011: s.246). Kendi kaleme aldığı eserleri de vardı. Batılı tarzda ilk tiyatro eseri olan *Şair Evlenmesi* Şinasi tarafından 1860 yılında *Tercüman-ı Ahval*’de tefrikalar halinde yayımlanmıştır. Gazete ile ilgili yapılmış çalışmalar

incelendiğinde  eviri haberlerde *Takvim-i Vekayi*'de olduğu gibi dikkat çekici bir üslup değişimi gözlemlenmemiştir.

Gazeteciliğe *Tercüman-ı Ahval*'de başlayan İbrahim şinasi 1862'de *Tesvir-i Efkar* gazetesini çıkar mıştır. "Gazetenin işlediği başlıca konular arasında, Avrupa basınından çeviriler, başkent İstanbul'un ulaşım, eğitim gibi sosyal sorunları, Karadağ sorunu, sarrafların ekonomideki etkin gücü, Rusya'nın Kafkaslar ve Polonya politikalarına yönelik eleştirileri yer almıştır" ( aylı, 2017: s.52). Haberler i  ve dış haberler başlıkları altında verilmiştir. Gazete şinasi'nin Avrupa kültürüne h kim olmasıyla doğrultulu olarak  zg rl k u yaklaşımını yansıtması ve hem Türkçe hem de  eviri haberlerde kullanılan sade dille önemli bir yere sahiptir.

Enver Ziya Karal da gazetede ki  eviri haberlerin işlevine dikkat çeker:

İstanbul'da ve Batıda yabancı dilde çıkan gazetelerde, Osmanlı imparatorluğunu al kadar eden yazılar da Türkçeye çevrilerek yayımlanıyordu. Bu  alışmalar sayesinde, Osmanlıların, kendilerini Avrupa'nın siyasi ve fıkri cereyanlarından tecrit etmek prensibi artık son bulmuştu. Bu fikir ve tenkit hareketi umumi efk rın da gelişmesine yardım ediyordu. Halk yavaş da olsa gözlerini ahiretten dünyaya çeviriyor ve kendi meseleleriyle al kadar olmaya başlıyordu. Bunun neticesi olarak da h k met icraatına karşı kesin bir muhalefet belirliyordu. (Karal, 2003: s.301)

Tesvir-i Efkar'da "başlıklarının altında zaman zaman alıntı yaptığı gazetenin adını vermekte çoğu zaman da haberin kaynağı olan telgrafın nereden alındığını belirtmektedir" ( lker, 2016: s. 40). Ancak "Gazetenin son sayılarında (1867 yılı) yöntem değişmiştir. TE açıkça  eviri yaptığı gazetelerin başlığını vererek haberi aktarmaktadır" ( lker, 2016: s. 41).

Ali Suavi tarafından 1867 yılında  ıkarılan *Muhbir* gazetesinin de bir kaynağı  eviri haberlerdir: "Suavi'ye göre medeniyete ve mutluluğa giden yol bilgiye ulaşmaktan, bilgiye ulaşmanın yolu da dünyada olup bitenlerden haberdar olmaktan geçmektedir ( avdar, 2017: s.10). Muhlif bir gazete olarak insan haklarını savunan ve devlet politikalarını sert bir dille eleştiren içeriklere sahipti ve hatta halkın oluşturacağı bir ulusal meclisin kurulmasını destekleyen yazıları bulunmaktaydı. Gazetenin ilk sayısı şu cümle ile başlar: "Muhbir, doğru söylemek yasak olmayan bir memleket bulur yine çıkar" (Canata , 1995: s.1). *Muhbir* gazetesinin farkı muhalif fikirlerin daha  zg r e yazılıp basılabileceği düşüncesiyle Londra merkezli çıkarılmasıdır. Çeviri dış haberler daha çok politika ağırlıklıydı. Gazetenin 28. Sayısında yer alan "gazetenin yalnız haber veren bir vasıta olmayıp, okuyucusunu uyandıran, bilgi kazandıran bir mektep olduğu" ifadesi gazetenin amacını özetlemektedir ( avdar, 2017: s.12). Dünya çapında halkın o döneme kadar dikkatlerini çekmeyen önemli olaylar konusunda insanları bilgilendirmek, dünyayı daha iyi tanıtmak için  eviri haberlerle içeriğe zenginlik katılmıştır. Aynı zamanda gazetenin bir amacı da Avrupa'nın Osmanlı hakkındaki

görüşlerini değiştirmekti. eviriler en çok İngilizce, Fransızca ve Arapçadan yapılmıştır. Çevirilerde Türkçenin sadeleştirilmesi için özel bir çaba gösterilmiş ve mümkün olduğunca halkın anlayabileceği bir dilde çeviriler gerçekleştirilmiştir. Okuyucular haber kaynaklarının gazetede verilmesini talep etmiş ve yirmi üçüncü sayıda şu duyuru yayımlanmıştır:

Gazetemize gerek İstanbul gerek memalik-i ecnebiyede tab olunan gazetelerden bazı bendler tercüme edip tab eylemekteyiz. Bazı müşterilerimiz mezkr gazeteler nerelerde tab olunur ve bu gazeteler hangi lisan iledir bunların tercümelerin mukaddimelerine tasrih olunmasını istemişler. Bundan böyle yazarız. (avdar, 2017: s.22)

Bu istek sonrasında tercüme haberlerin hangi dilden ve kaynaktan çevrildiği okuyucuya haberin başında verilmiştir.

Avrupalı insanların da gazeteyi merak etmesi ve okumak istemesi üzerine bazı sayılar Fransızca ve İngilizce zetlere yer vermiştir. İngilizce özetlerin verilme sebebi bir ilanla şöyle belirtilmiştir:

Muhbir gazetesini İngiliz ulemasından dahi nice zevat istiyor ve alıyorlar. Ekserisi Türkçe bilmediklerinden hülasa-i mndericatinı, malumat vermek için bir İngilizce hlasasını her numaramıza derc edeceğiz. (Canatak, 1995: s. 4)

5. Çeviri Haberlerin Dil zerindeki Etkisi

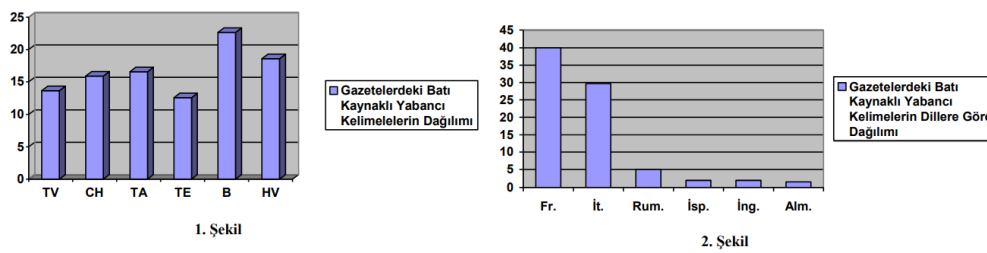
Gazetecilik faaliyetleri ve eviri haberlerin yaygınlaşması şüphesiz ki kullanılan dil üzerinde etkili olmuştur. Dil değişimi iki yönlü ele alınabilir. Birincisi Türkçenin sadeleşmesi, ikincisi dile eviri kaynaklı birçok yabancı sözcük ve kavram girmesi. Bu değişimler ilk başta birbiri ile çelişiyor gibi gözükmektedir. Burada sadeleşmeden kasıt yazın dilinin sadeleşmesidir. Divan edebiyatı etkisiyle çok ağır, eğitimsiz insanların kolaylıkla anlamayacağı bir dil vardı ancak halkın konuştuğu dil daha sadeydi. Aynı zamanda devlet görevlilerinin de kullandığı ağır dil halk ve devlet arasında bir ayrılığa sebep oluyordu. Gazetecilik faaliyetleriyle yazın dilini de konuşma diline yaklaştırmak ve aradaki iletişimi kuvvetlendirmek amaçlanmıştır çünkü devlet tarafından bilinçli olarak gazetelerde yenilik hareketlerine yer verilmekteydi. Bu şekilde halka yakınlaşma sağlanabilirdi. Çeviri de bu sadeleşmeye katkı sundu çünkü haber çevirileri sade bir üslupla yapılyordu.

Edebi dizgede boşluk olması ve bazı kavramların karşılıklarının olmaması yabancı kaynakları kullanmayı zorunlu kılınca diller arası etkileşim kaçınılmaz olmuştu. Halkı eğitme amaçlı yazılacak eserler, haberler ile ilgili Türkçe kaynak çoğu zaman bulunamadığı için mecburen yabancı kaynaklara başvuruluyordu ve bu da eviri ile dile yabancı sözcüklerin girmesi sonucunu doğurmuştur.

Aynı zamanda dönemin aydınları, Batı reformlarını tanıtmaya olanak sağlaması sebebiyle yabancı kaynaklardan çokça faydalanmaktaydı, çeviri sırasında karşılığı olmayan ya da yaygın bilinmeyen bazı sözcük ve kavramlar Türkçeye girmiştir. Gazeteler yoluyla da bilgi daha hızlı yayıldığı için bu sözcükler hem sarayda hem de halk arasında daha kolay yaygınlaşmıştır. Etkileşim bu bağlamda hızlı gerçekleşmiştir. Bu kelimelerde İngilizce ve Fransızcanın etkisi büyüktür. Örneğin, emisyon, emperyalist, sosyalizm, loca, onur gibi pek çok kelime tercüme haberler yoluyla dile girmiştir (Ölker, 2016: s. 44). Siyaset, ekonomi, modern yaşam, teknoloji gibi alanlara ait kavramlar önce Türkçeye ardından da Arapçaya geçiş yapmaya başladı. Konuyla ilgili Koloğlu şunları aktarır:

1828-1867 yıllarındaki yayınlar üzerinde yaptığımız bir araştırmada, 331 yeni sözcük ve kavramın dilimizde kullanılmaya başlandığını saptadık. Bunların 210'u (yüzde 63) aynen alıntılar (acenta, metro, balon, avukat, parlamento, posta vb...) 27'si (yüzde 8) Türkçe ya da ek sözcüklerle tamamlananlar (fabrikacı, gazeteci, makinacı vb...) 94'ü (yüzde 29) eski sözcüklerin yeni bir anlamda kullanılmalarıdır (Düveli mütemeddine, asrı sanayi, asrı tekrakki, teceddüt usulü, hakk-ı tabii, meclis-i mebusan, vb...). (2013: s. 29)

Koloğlu'nun çalışmasında da görüldüğü gibi günümüzde hala kullanılan birçok kelime artan gazetecilik faaliyetleri ve aynı doğrultuda artan Batı kaynaklı haber çevirileri sayesinde dilimize girmiştir (2016: s. 270). Yeni yazım türleri ve yeni haberler sayesinde halkın kullandığı dil değişmeye ve zenginleşmeye başlamıştır. Ölker'in araştırmaları sonucunda ortaya koyduğu veriler aşağıdaki grafikler üzerinde görülmektedir.

Şekil 1'de araştırma kapsamındaki gazetelerde Batı kaynaklı yabancı kelimelerin oranı verilirken, şekil 2'de yabancı kaynaklı kelimelerin dillere göre oranı verilmiştir ve dile en çok giren kelimelerin Fransızca ve İtalyanca olduğu anlaşılmaktadır. (Ölker, 2016: s. 270) 1832'de Rumcası basılan *Takvim-i Vekayi*'nin çok ilgi görmeden yayından kalkması şekil üzerinde de görüldüğü gibi dilde çok etkili olamamasını destekler niteliktedir. Batı gazeteciliğini kaynak olarak çeviri haber yayımlama anlayışının yaygın olması sebebiyle dildeki bu değişim kaçınılmazdır. Bu dönemde gazete sayısının artmış olması ve sadeleşen dille daha çok okuyucuya ulaşabilen gazeteler de bu kelimelerin

halk arasında yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Yurt içi haberler daha ağır bir dille yazılırken, eviri haberlerde bilinçli olarak daha sade bir dil kullanılmıştır. Bu da çevirmenlerin halkla daha iyi iletişim kurabilmek adına gazetecilikte daha sade bir üslubu benimsemeye başladığını göstermektedir.

Haber evirilerinde, o dönemde karşılaşılan zorluklardan biri de özel adların okunduğu gibi yazılması olmuştur. şehir, ülke veya kişi adları çevrilirken her gazetede çevirmene göre farklı okumalar gerçekleştirilmiş olduğundan yazıya geçirilirken de farklılıklar gözlemlenmiştir. Özel adlar noktasında bir standart henüz oluşmamıştır. Bu da yazı dilinin konuşma diline yaklaştığını, çevrilemeyen sözcüklerin okunduğu gibi dile aktarıldığını göstermektedir. Ancak alışmalar incelendiğinde farklı bir sonuca ulaşılmıştır. *Takvim-i Vekayi*'de farklı olarak tercüme haberlerde geçen yeni kavramların ilk sayılarda olmasa da daha sonra bilinçli bir çalışma ile Türkçe karşılıklarına yer verilmeye zen gösterilmiştir ve bu da dilin sadeleşmesi için önemli bir adım olarak görülebilir.

Yabancı yayınların ve eviri haberlerin yoğunlaşmasıyla dil üzerinde araştırmalarda gazeteciliğin rolü artmış ve 1851'de Ercmen-i Daniş'in kurulmasına karar verilmiştir. Burada dilbilgisi araştırmaları yapılmış ve dilde sadeleşme adına çalışmalar önem kazanmıştır. Dile giren yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarının bulunabilmesi için öneriler ortaya konmuştur. Tacettin Kayaoğlu kurumun amacını şöyle özetlemektedir:

Bir eserin telif ve tercümesinde uyulması gereken en önemli ve tek kural şudur diyebiliriz: 'Fünun-u sanayie ait bütün eserler herkesin anlayabileceği bir Türkçe "adi (basit) Türkçe" ile kaleme alınacak ve bu hususta özellikle başkanlar çalışmalara dikkat edeceklerdir. (2017: s. 74)

1862'de çıkardığı *Tasvir-i Efkar* gazetesi ile şinasi dilin sadeleşmesine yönelik adımlar atmış ve gazetesinde bu doğrultuda bazı kavramları ilk kez kullanarak halk arasında yaygınlaşmasını amaçlamıştır. rnek olarak; "medeniyet", "reis-i cumhur", "mahkeme-i vicdan", "devlet-i meşruta", "hubb'ul vatan", "gayret-i milliye", "hürriyet" gibi kavramlar verilebilir (aylı, 2017: s.3). Hem i haberlerde hem de eviri kaynaklı haberlerde buna hassasiyet göstermiş ve dilin sadeleşmesi için çalışmaların yapılması gerektiğine inanmıştır.

Sonuç

Batılılaşma hareketlerinin hız kazandığı Tanzimat dönemi, reform hareketlerinin başladığı ve Osmanlı'nın yüzünü Batı'ya dönmeye başladığı bir dönemdir. Reformlar doğrultusunda Batı kültürü halka tanıtılmak isteniyordu. Ancak halkın okuma yazma oranının düşük olması ve Divan edebiyatının ağır dili sebebiyle halkın kitap okumuyor olması, kitle iletişim araçlarının yetersizliği

reformların halk tarafından kabul edilmesini zorlaştırıyordu. Gazetecilik faaliyetlerinin artması bu dönem için önemli bir konudur. Batılılaşma çerçevesinde sayıca artan gazeteler için önde gelen amaçlardan biri de Batı kùltürünü halka tanıtmak, gelişen dünyadan haberler vermek, bir dünya görüşü sağlamaktı. Bu doğrultuda yabancı kaynaklı haberler eviri yoluyla gazetelerde yer almaya başladı. Bilinçli bir sadeleşmeye gidilerek halkın gazeteleri daha kolay okumaları amaçlanmaktaydı. Sonucunda edebi dizgeye makale, deneme, köşe yazısı gibi birçok tür gazete ve eviri haberler yoluyla girmiştir. Bu sayede edebiyatta tür çeşitliliği artmış ve daha sonra yeni türlerde Türkçe eserler çıkmaya başlamıştır. Ayrıca eviri sayesinde Türkçede de değişimler gözlemlenmiştir. Yazın dili sadeleşmiş, Divan edebiyatının ağır anlatımı yerine halkın daha rahat anlayabileceği bir anlatım benimsenmişti. Ancak bunun yanı sıra, eviri yoluyla dile yeni kavramlar ve sözcükler girmeye başlamış, bu durum da dildeki yabancı kaynaklı sözcük miktarını arttırmıştır.

Sonuç olarak eviri Tanzimat dönemi gazeteciliği için batılılaşma hareketleri kapsamında vazgeçilmez bir olgudur. Çeviri vasıtasıyla halk Batı kùltürünü gazeteler üzerinden tanımaya başlamış ve dünyada olup bitenler hakkında bilgi sahibi olmaya başlamıştır. Ayrıca halkın eğitim seviyesinin artması için yine eviri yoluyla gazetelerde yer alan makaleler, fikir yazıları veya denemeler de evirinin Tanzimat gazeteciliği için ne kadar vazgeçilmez bir noktada olduğunu ortaya koymaktadır. Osmanlı devleti için eviri bu dönemde batıya ulaşmak için bir köprü olmuştur.

Kaynakça

- Can, M. (2015). *İdeolojik eviri Tanzimat ve Cumhuriyet Dönemi rneğinde* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Canatac, A. (1995). *Muhbir Gazetesinin Sistematiğ Tablili* (Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- avdar, N. (2017). *Muhbir: Osmanlı Basımının Sivri Dili*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- aylı, K. (2017). *Tanzimat Dönemi İstanbul Basımında Sansür* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- elik, H. (2012). *Başlangıcından II. Meşrutiyete Osmanlı İmparatorluğu'nda Basın* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi.

- Karal, E. Z. (2003). *Osmanlı Tarihi, C VII*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Atbaşı, N. E. (2017). *Türk Gazeteciliğinin Yeni Edebiyatın Doğuşuna Etkisi (1860-1876)* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Gebece, E. (2014). *Tarih Araştırmalarına Bir Kaynak Olarak Takvim-İ Vekayi (1831-1840)*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi.
- Inuğur, M. (2005). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Kayaoğlu, T. (2017). *Türkiye'de Tercüme Müesseseleri*. Kitabevi Yayınları.
- Koloğlu, O. (1983). Basın. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt. 2). İstanbul: İletişim.
- Koloğlu, O. (2013). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Ölker, P. (2016). *Tanzimat Basının Dili*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özdis, H. (2010). *Osmanlı Mizah Basınında Batılılaşma ve Siyaset (1870-1877): Diyojen Ve Çaylak Üzerinde Bir Araştırma*. Libra.
- Paker, S. (1987). *Tanzimat Döneminde Avrupa Edebiyatından Çeviriler: Çoğul-Dizge Kuramı Açısından Bir Değerlendirme*. Metis Yayınları, S.1
- Topuz, H. (1973). *100 Soruda Türk Basın Tarihi*. Gerçek yayınevi.
- Ulken, H. Z. (2011). *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü: İslam Medeniyetinde Tercümeler ve Tefsirleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yavuz, R. (2013). *(1845 – 1846) Ceride-İ Havâdis Gazetesi'nde Çıkan Yazılar ve Haberlerin Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız çift kör hakem.

Yazar Katkısı: Serap IŞIK %50, Şaban KÖKTÜRK %50 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.

Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Serap IŞIK %50, Şaban KÖKTÜRK %50

Funding and Acknowledgement: This article does not involve any human or animal research requiring ethical approval.

Conflict of Interest Statement: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.